

Барановська Інна Володимирівна
Житомирський державний
технологічний університет
Науковий керівник:
к.і.н., доц. Шпиталенко Г.А.

ТРУДОВА МІГРАЦІЯ З УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ

Розглянуто проблеми та сучасний стан зовнішньої трудової міграції українців. Визначено соціально-економічні наслідки зовнішньої трудової міграції

Інтенсивність міграційних процесів стає дедалі більш високою. Український ринок праці давно вже є складовою частиною світового ринку праці. Отже, українці мають змогу працевлаштовуватися за межами держави. Наслідком цього та нерозважливого ставлення до власного трудового потенціалу є те, що Україна стала однією з найбільших країн-донорів робочої сили в Європі.

Варто зазначити, що трудова міграція – це переміщення працездатного населення з однієї країни в іншу з метою пошуку роботи, нових сфер застосування своїх здібностей і кращих умов життя.

Трудова міграція включає: імміграцію – в'їзд працездатного населення в дану країну; еміграцію – виїзд працездатного населення за кордон; рееміграцію – повернення емігрантів.

Існує зовнішня та внутрішня трудова міграція. Основними причинами внутрішньої трудової міграції в Україні є такі фактори:

- обмежені можливості працевлаштування, особливо в сільській місцевості;
- низька заробітна плата вдома;
- більша престижність роботи на підприємствах великих міст.

Щодо зовнішньої трудової міграції виділяють такі причини: емний ринок праці західних країн; приваблива матеріальна оцінка трудової діяльності; недостатність робочих місць у своїй країні.

На сучасному етапі особливої актуальності набуває дослідження трудових міграційних поїздок з України до інших країн. Постає необхідність формування державної політики щодо регулювання трудових міграцій, причому ефективність відповідних заходів буде досягнута лише за умови, якщо їх розробка та впровадження спиратиметься на потужну аналітичну базу досліджень у даній сфері.

Основними закономірностями розвитку зовнішніх трудових міграцій в Україні на сучасному етапі є:

- формування в структурі робочої сили численного контингенту осіб, для яких трудова міграція є основним видом зайнятості;
- трудова міграція є альтернативою можливому постійному виїзду, а не підготовкою до нього, але зі збільшенням тривалості та частоти поїздок вірогідність повернення мігранта знижується;
- зайняття українськими трудовими мігрантами ніш на відносно менш привабливих ринках праці країн перехідної економіки і Південної Європи;
- залежність обсягів трудових міграцій від віддалі, емності ринків праці країн-реципієнтів та ментальних особливостей їх населення – основна частина трудових мігрантів виїжджає до сусідніх країн, які досягли більших успіхів в справі переходу до ринкових відносин.

Порівняно з учасниками стаціонарних міграцій заробітчани переважно переміщуються на менші віддалі, внаслідок чого основні країни-приймачі осіб, які виїждять з України на постійне (або тривале) проживання, – Ізраїль, Німеччина, США, що не входять до найбільших реципієнтів української робочої сили;

- намагання з боку мігрантів максимізувати дохід від продажу своєї робочої сили за кордоном при мінімізації витрат, наслідком чого є свідоме погодження на несприятливі умови праці і перебування;
- важливість ролі „міграційних” грошей не лише як засобу підвищення рівня життя окремих верств населення, а й як джерела інвестування в економіку України.

Нині у вітчизняній науковій літературі з проблем демографії, економіки, соціології, державного управління зовнішнім трудовим міграціям приділяють більше уваги, ніж іншим складовим міграційного руху населення. Разом з тим окремим аспектам зовнішньої трудової міграції, зокрема проблемам її сегментації, майже не приділялось уваги. Перша спроба групування мігрантів була в доповіді Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, де виділено чотири категорії громадян України, які перебувають на території інших країн з метою працевлаштування, залежно від їхнього правового статусу:

- особи, які мають дозвіл на постійне проживання на території іноземної держави, що одночасно дає право і на безстрокове працевлаштування;
- особи, які мають тимчасовий дозвіл на перебування і на працевлаштування;
- особи, які на законних підставах тимчасово перебувають на території іноземної держави і нелегально працюють;
- особи, які перебувають на території іноземної держави нелегально і нелегально працюють.

У складі останнього контингенту варто розрізняти осіб, які потрапили до країни-реципієнта легальним шляхом, але термін їхнього дозволу на перебування закінчився, та осіб, які потрапили на територію даної країни нелегальним шляхом. Належність особи до тієї або іншої категорії є основним чинником, який визначає юридичні та соціальні права індивіда в країні перебування.

Таке групування акцентує увагу на юридичному статусі трудових мігрантів, що ускладнює його використання в соціально-економічних дослідженнях: умови праці та наслідки міграції можуть бути схожими у осіб з різним

юридичним статусом і, навпаки, становище на ринку праці країни-реципієнта рівних за юридичним статусом осіб може бути принципово різним [1, с. 87–89].

Розвиток трудової міграції в найближчому майбутньому, очевидно, буде відзначений подальшою переорієнтацією міграційного потоку із Сходу на Захід. Покращання правового становища українців на території ЄС може призвести до орієнтації частини трудових мігрантів з України до продовження свого перебування в зарубіжних державах, возз'єднання там сімей заробітчак. Ширші можливості подорожування Європою передовсім використовуватимуться більш молодією та освіченою частиною населення, тобто можна очікувати розширення навчальної міграції та міграції спеціалістів.

Трудова міграція відіграє на сьогодні важливу роль соціального амортизатора, є чинником зменшення безробіття, джерелом значних додаткових ресурсів. Водночас, з нею пов'язані численні проблеми, найсерйозніша з яких – втрата значного трудового та інтелектуального потенціалу, особливо в тих випадках, коли тимчасова трудова міграція трансформується в тривалу, переселенську [2, с. 59–61].

Отже, трудова міграція відіграє роль певного компенсатора низького рівня життя в Україні, який дозволяє трудовим мігрантам вижити та пристосуватись до складних соціально-економічних умов. У цьому контексті переміщення населення стають певним способом життя для значної частини українських громадян і одночасно обумовлюють демографічні та економічні втрати. Для розв'язання проблем трудової міграції в Україні необхідно, перш за все вирішити питання підвищення рівня оплати праці; по-друге розв'язати соціальні питання пов'язані зі збагаченням змісту роботи, дотриманням умов колективних договорів і угод щодо цього.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Зовнішні трудові міграції населення України / За ред. Е.М. Лібанової, О.В. Позняка. – К.: РВПС України НАН України, 2002. – 206 с.
2. Зовнішня трудова міграція населення України: Звіт про результати обстеження трудової міграції. – К.: УЦСР, Держкомстат України, 2014. – С. 67.